

~~Από τότε που είπαμε να πάμε στην Άλβανία, κάθε μέρα. Περπατούσαμε...~~ Περπατούσαμε... περπατούσαμε
Μπροστά ο Ίλαρχος άμίλητος και πίσω ατέλειωτη σειρά όλοι μας. "Άδικα
προσπαθούσαμε να λιγοστέψουμε τό κρῦο και τήν παγωνιά μέ τήν πορεία.
Ένας παγωμένος άέρας σέ χτύπαι στήν καρδιά. Πού και πού, στήν άκρη το
δρόμου, συναντούσαμε ξαπλωμένους Ίταλούς νεκρούς. Τό πρωϊ μόλις τό
πεζικό μας μέ μάχες είχε ξεκολλήσει τόν έχθρό άπ'τό πέρασμα τούτο. ~~Και~~
προχωρούσαμε μέσα στήν νύκτα. Πίσω μας και δεξιά άκούγαμε να γίνεται
μάχη. Κατά τίς δέκα ο Ίλαρχος διέταξε να σταματήσουμε.

Πρίν κοιμηθούμε, ο Ίλαρχος φώναξε τόμ ούλαμαγό μας και τοῦδωσε
διαταγές. Θα ξεκινούσε πριν φέξη μέ τόν ούλαμό 'του " πρὸς έπιθετικόν
άμαγνώρισιν τής έξόδου τής στενωπού". Η ὥρα κόν-

τευε πέντε. Ευπνάμε, έτοιμάζουμε τ'άλογα και συνταξίς. Άκούμε τόν
Ίλαρχο να λέγη τοῦ ούλαμαγοῦ - "ὅτι δέν έχει τίποτε να προσθέση στίς
χθεσινές του έντολές. "Τούς άποχαιρετήσαμε. Με

τά ήνία τῶν άλλῶν μας στά χέρια περπατούσαμε. Έκατόν σχεδόν μέτρα
πιο μπροστά δυό άνιχνευτές και κοντά τους ο ούλαμαγός. Άριστερό

και κατω από τόν δρόμο καμμιά δεκαπενταριά μέτρα, τό ποτάμι έβερνε
ένα μέτρο παγωμένο νερό. Και έμεϊς στό στενό δρόμο περπατούσαμε προσε-
χτικοί, μά χωρίς καμμιά άνησυχία. Τά δυό βουνά στά πλευρά τής στενω-
πού μᾶς στεροῦσαν από κάθε άνοιχτό όρίζοντα, ένῶ οϊ μαϊάνδροι τοῦ δρό-
μου φανέρωναν μπροστά μας μόνον ένα μικρό κοφτί τοῦ δρόμου.

Νομίζω

ὅτι ή νύχτα θα συνεχιζόταν ὡρες όλόκληρες. Μα τώρα άρχιζε να φωτᾶ.
Σέ λίγο θα συμπληρώναμε μια ὥρα πορείας. Ο ούλαμαγός σε κάθε
στροφή μᾶς σταμάταγε και μόνον όταν οϊ άνιχνευτές έφθαναν στήν έπόμενη
μᾶς έκανε σινιάλο να προχωρήσουμε. Μά περίεργο! Άντικρύσαμε κι'όλας
τούς τελευταίους λόφους πού έκείιναν κίθεται τό δρόμο. Και Ίταλοί πευ-
θενά. "Λές να έχουνε φύγει;" ρώτησε ένας ρουμελιώτης ίππέας τόν λο-
χία. "Έέρω κι'έγώ, άπάντησεν αυτός. θα δοῦμε". Στήν τελευταία στροφή
οϊ δυό άνιχνευταί γύρισαν πίσω. Ο ούλαμαγός διέταξε να πάνε να καλύ-
φουνε τά άλογα τοῦ ούλαμοῦ. Τοποθέτησε τό όπλοπολυβόλο και έδωσε τή
θέση στό άλλο. Άσφαλῶς οϊ Ίταλοί θα ήσαν μπροστά μας. Και πράγματι.
Άπέναντί μας, σχεδόν 200 μέτρα, ένας καπνός σηκώθηκε. Μια φωτιά έσβηνε
και Ίταλοί βιαστικοί έτρεχαν στίς θέσεις των. Ο ~~Λυθηλαγός~~ μας, πί-
νω στό στενό δρόμο, έδινε διαταγές. "Γρήγορα τά άλογα πίσω. Τά όπλοπο-
λυβόλα να δουλέφουν όταν θα πῶ έγώ. Έσύ, λοχία, άνέρα πιο πάνω στήν
πλαγιά και είδοποίησέ μας αν κατέβουν άπ'τό βουνό τίποτε Ίταλοί πού
όπισχωροῦν. Κι'έσύ, είπε κι'άποτάνθηκε σ'ένα ίπέα από τήν Πελοπόννη-
σο, πήγαινε να είδοποιήσης τόν Ίλαρχο.

9 Δέν πρόφτασε νά τελειώσῃ. Τρία ^{Ιταλικά} πολυβόλα ἄρχισαν νά ρίχνουν συνε-
χῶς. "Ὅπως στεκόταν πάνω στό δρόμο ὁ οὐλαμαγός ξάπλωσε χάμω. Στό χέρι
κρατοῦσε ἕνα μπαστοῦνι. "-Σέ φάγανε; φώναξε ὁ Σακελλάρης, ὁ σκοπευτής
τού ἑνός ὀπλοπολυβόλου. "Ὁχι ἀκόμα ἀπάντησε αὐτός. Παιδιά, συνέχισε,
ρίχνετε".

Ὁ οὐλαμαγός μας σέρνεται σιγά πάνω στόν δρομᾶκο, καλύπτεται
ἀπό ἕνα τιποτένιο χαμόκλαδο. Ἀφήνει δεξιά του τόν δρόμο, γαντζώνεται
ἀπό ἕναν ἄλλο μικρό θάμνο καί γιά μερικά δευτερόλεπτα εἶναι ἕνα μέ τό
κατακίρυφο σχεδόν ἔδαφος. Κάτω 15 τουλάχιστο μέτρα θορυβεῖ τό ποτάμι.

Τό νερό του πού φτάνει ἕνα μπόϊ κτυπάει στό ἀγώμαλο καί γεμάτο
βράχους ἔδαφος καί γίνεταί ἀντίλαλος γεμᾶτος μουσική στά αὐτόματα πού
λυσσασμένα ρίχνουν. Σέ λίγο, ὁ αὐτομαγός, κινεῖται πίσω μερικά
μέτρα, πηδάει τόν δρόμο καί καλυμμένος μέ τό μπαστοῦνι στό χέρι ἔρχε-
ται κοντά μας.

Σώθηκες, κύριε Ἀνθ/ρχε, λέει ὁ σκοπευτής.

- Μπά, εἶναι πολύ κοντά καί δέν μποροῦν νά σκοπεύσουν ἀπάντησε αὐτός.
"Ὑστερα ἔδωσε στόχους στά πυρά μας, κανόνισε τήν βολή, τοποθέτη-
σε προωθημένους παρατηρητάς καί ἡ μάχη συνεχιζόταν. Γυρίζω λίγο πλά-
για νά δῶ τόν δρόμο ἀπ' ὅπου ἤρθαμε. Μέχρι 70 μέτρα πρὸς τά πίσω βάλ-
λεται ὀλόκληρος ἀπό τά πολυβόλα.

Στό βάθος 4 ὡς 5 ἄρχα πού δέν εἶχαν προφτάσῃ νά πάρουν τήν στρε-
φή εἶναι ξαπλωμένα χάμω. Στίς II τρία ἀεροπλάνα Ἰταλικά πέρασαν χαμη-
λά ἀπό πάνω μας. Δέν μᾶς κἀημε καρφί. Στίς κορυφές τῶν δύο βουνῶν
πού ἦσαν στά πλευρά μας τό τουφεκίδι συνεχιζόταν. Στό ἀριστερό ἐκεῖνο
πού χαμηλώνοντας ἔφτανε στό λιμπόχοβο πολεμοῦσαν οἱ πεζικαραῖοι τοῦ
ταγμάτος Κρανιά. Δεξιά οἱ Ἰταλοί ὀπισθοχωροῦσαν συνεχῶς. Καί μεῖς
κρατούσαμε γερά. Τά πυρομαχικά μας ἦταν λίγα. Μά ἡ τύχη μᾶς βοήθησε
νά νά μᾶς φθάσουν.

Κατά τό μεσημέρι ^{οἱ Ἰταλοί} ἄρχισαν νά ρίχνουν μέ
μικρούς ὀλμούς, Γιά πρώτη φορά ἀκούγαμε τόν κρότο τους. Μά καί πάλιν
δέν μπόρεσαν νά κάνουν τίποτε. Ἀτάραχοι ὅλοι συνεχίζουμε τή δουλειά
μας.

Στίς 3 τό ἀπόγευμα ἕνας λοχίας μέ ἕνα τοπογραφικό σχέδιο καί μιᾶ
ἀναφορά θά πήγαινε ἀγγελιαφόρος πίσω στόν ἴλαρχο. Μά πῶς θά πάη πίσω;
Ἐδῶ εἶναι τό πρόβλημα. Δυό λύσεις ὑπῆρχαν. Ἡ πρώτη ὁ δρομᾶκος ἀπ'
ὅπου ἤρθαμε. "Ἐπρεπε νά φτάσῃ σῶος, μέ ἕνα ἄλμα, μέχρι τά πεσμένα ἄ-
λογα. Ἀπ' ἐκεῖ ὁ κίνδυνος ἦταν λιγώτερος. Ἡ δεύτερη σέ πάγωνε ὀλό-
κληρο. "Ἐπρεπε νά πηδήσῃ μέσα στό ποτάμι καί περπατῶντας στό νερό νά
φτάσῃ στήν ἴλη. Καί οἱ δυό δρόμοι ἦσαν δύσκολοι καί ἐπικίνδυνοι. Ὁ
πρῶτος δέν χρειάζεται συζήτησι. Οἱ Ἰταλοί θέριζαν μέ τήν βολή τους, μᾶ καί
Ὁ δεύτερος κι' αὐτός δέν ἦταν καλύτερος.

Δέν ἤξερες πού ἄπεφτες ἀπό 15 μέτρα ὕψος καί πῶς θά τά κατάφε-
νες μέσα στό παγωμένο νερό. Ἀσφαλῶς ὅσο τά πόδια σου θά βρισκόταν στ
νερό δέν εἶχες φόβο ἀπ'τίς Ἰταλικές σφαῖρες. Μά τί γίνη; Ὁ οὐλαμαγός
συμβούλεψε τό ποτάμι. Ἔτσι καί ἔγινε. Μέ ἓνα πήδημα ὁ λοχίας ἐξαφα-
νίσθηκε. Ὁ αἰετός νά τόν φυλάῃ εἶπαμε μέσα μας. Πρέπει νά φθάσῃ στήν
ἴλη γιατί τά πυρομαχικά μας τελείωναν. Περιμέναμε ἐνισχύσεις. Μά τί-
ποτε.

Μιά ὥρα πρὶν νυκτώσῃ, παρ' ὅλες τίς οἰκονομίες, οἱ ταινίες μόλις
γέμιζαν ἓνα σακκίδιο.

Ἡ ἀποστολή μας μετὰ τὸ πέρασμα τῆς νύχτας θὰ εἶχε τελευτήσῃ.

Ὁ οὐλαμαγός κράτησε στό ὄπλο
τόν δεκανέα σκοπευτή καί ἓναν λοχία. Τούς ἄλλους τούς ἔστειλε πίσω,
ἓναν-ἓναν.

Τέσσαρες γεμάτες ταινίες ἔμεναν. - Λοχία Λυμπερόπουλε, εἶπε ὁ
οὐλαμαγός, ὁδός. Ἡσειρά σου. - Ὅχι, κύριε ἀντιστράτηγος, ἐσεῖς; - Καλά λοι-
πόν, στήν τελευταία ταινία θά φύγῃς. Ποιόν δρό-
μο προτιμᾷς; - Τό ποτάμι, εἶπε ὁ λοχίας. - Καί σύ, δεκανέα Πιέρρο; ρώ-
τησε - Τό ποτάμι κι' ἐγώ, φώναζε ὁ δεκανέας. - Πολύ καλά,
πρόσθεσε, κι' ἐγώ θά πάρω τόν δρόμο. Ἄν δέν φτάσω,
συνέχισε καί ἀποτάθηκε στό λοχία, νά συντάξῃς τόν οὐλαμό καί νά ἀνα-
φέρῃς στόν ἱλαρχο ὅτι κανένας δέν βρίσκεται πιά μπροστά.

Στήν ἀρχή τῆς τελευταίας ταινίας ὁ λοχίας ἔφυγε.

- Ρίχνε, Πιέρρο, οἱ δυό μας μείναμε, εἶπεν ὁ οὐλαμαγός. Στή τελευ-
ταία σφαῖρα κλεῖσε τό ὄπλοπολυβόλο καί δίνε του. Τό νοῦ σου ὁμως στό
ὄπλοπολυβόλο.

Δέν πρόφτασε νά τελειώσῃ καί σχεδόν ταυτόχρονα μέ τήν τελευταία
σφαῖρα, σάν ἐλατήριο πετάχθηκαν καί οἱ δυό. Ὁ δεκανέας Πιέρρος ἔπεσε
στό μέσο ποτάμι. Ὁ οὐλαμαγός πῆρε τόν δρόμο πρὸς τά πίσω. Ὁι
Ἰταλοί ἔρριχναν. Στή μέση τοῦ δρόμου ὁ οὐλαμαγός ἔπεσε χάμω, ἀκριβῶς
στή ρίζα τοῦ βουνοῦ. Μέ ἓνα ἄλμα, τρέχοντας σάν δαίμονας, πέρασε τά

σκοτωμένα ἄλογα καί ἔπιασε τήν στροφή. Ἡ ἀποστολή τοῦ οὐλαμοῦ εἶχε
τελειώσῃ. Ὅλοι οἱ ἄνδρες γύρισαν πίσω. Μουσκεμένοι, παγωμένοι,
νηστικοί εἶχαν στό πρόσωπό τους ζωγραφισμένη τήν ἱκανοποίηση καί
τήν χαρά ὅτι εἶχαν ἐπιτελέσει τό καθήκον τους. Ὁ ἱλαρχος μᾶς εἶχε
ξεγράψει. Τό ἴδιο καί οἱ πεζικαραῖοι τοῦ Κρανιά πού ὅλη τήν ἡμέρα
μᾶς ἔβλεπαν ἀπό τό βουνό ἀριστερά. Μά οἱ καρβαλλαραῖοι γύρισαν ὅλοι.
Τέσσαρα μόνον ἄλογα ἦσαν τά ἥρωικά ζύματα τῆς ὁλοήμερης μάχης. Ἡ
μέρα τέλειωσε. Ἦσαν σχεδόν ὀκτώ χρόνια. Ἦταν μιά μέρα σάν ὅλες τίς
μέρες. Κρῦο, ἀέρας σάν κάθε μέρα. Ἦταν μιά μέρα στήν Ἀλβανία. Κι'
ὁμως ἦταν μιά μέρα ξεχωριστή γιά τόν οὐλαμό μας. Ἦταν οἱ 3
Δεκεμβρίου. Ἡ μέρα τῆς μάχης τῆς Σούχας.

ΟΔ. ΛΑΜΨΙΔΗΣ

Ἐφεδρος Ἀνθυπὶλαρχος